

9 / SETEMBRO DO 2004 - NÚMERO 931

rdL REVISTA
DAS
LETRAS

NANAI. Camilo Franco

2 | **rdl**
Galicia Hoxe, 09/09/04

Escritor, crítico de teatro e xornalista: provocador e irónico, cando a ironía é medio de interpretación ou “lírica do porvir”, en expresión que lle gustaría ver cuñada. O certo é que Camilo Franco (Ourense, 1963) non é escritor de método, constante, anque posúe outra fórmula para volver sobre esa realidade que ve “desaparecida no combate”. E fala, extensamente, de tres ecuacións sinónimas: (Observación+decantación+ escrita) (vivir+recordar+escrita) (Realidade+memoria+escrita), onde memoria sería esa variable (ou ferramenta) da que mamam as letras: literatura que ve cunha “función de esclarecemento”. “E máis agora, cando a realidade é sospeitosa e complicada de entender”, engade. Autor de relatos breves como ‘A lúa e o cénit e outros textos’ (Edicións do Castro), ‘En Malos Pasos’ (Xerais) ou ‘Por conto alleo’ (Galaxia), que naceu logo dunha experiencia literaria interactiva cos lectores na web de Vieiros, Camilo Franco ten claro que “escribir novelas é unha perda de tempo, un esforzo inútil e defasado”; que, en relación coa tradición contestista do país, “desprezamos o que temos e non queremos aceptar o que somos” ou que “é unha puta mentira que a literatura galega non se poi-

Animal colectivo

da construír sen novelas”. Convencido de que o Shakespeare de hoxe é Kubrick, de que a especie humana non está preparada para pensar, de que o límite da incerteza se ampliou moito dende o século XX ou de que as relixións son coartadas para convencernos de que somos destinatarios do que existe, queda o autor coa realidade que non é obvia: co espazo que queda entre a realidade e a ficción. Recorda a Calvino ou a Cortázar, tamén a Blanco Amor ou Celso Emilio Ferreiro, e asenta: “ó mesmo tempo que soñamos somos soñados por outros, pero para jodernos”. Queda Franco, por irónico que sexa, cunha cita de Marx na que cre en firme: “a cada quen segundo as súas necesidades e de cada quen segundo as súas facultades”. Queda entoando o mea culpa, como país e colectivo, cando radiografa a “Galicia do posfranquismo” trala que, de seguido, detecta “a falta de madurez da sociedade” e apela á necesidade da literatura de denuncia política. Queda contra o capital e a democracia cristiá. Queda coa realidade que non é obvia. E escribe en ‘Nanai’, a súa última entrega: “que non lle falen máis da felicidade, que a felicidade do estreñido é cagar”. [Foto páx. 2: Vicky García]

“Algun novelista debe ser consciente de que fai arqueoloxía”. “A poesía vaise transformar” “Os poetas que non se dean conta de que a lírica non sostén a poesía, sufrirán”. “Non se chega á realidade pola estética”. “En Galicia hai lírica autista, inmerso no propio ego do poeta”. “Salvo para follar non me gusta retrasarme en nada”. “A obxectividade non existe, pode existir unha certa coherencia na subxectividade”. “O problema da ficción é que está por todas as partes”. “As grandes historias cóntanse hoxe no cine”. “A ironía leva a sinalar o paradoxo: logo de cinco mil millóns de anos de civilización seguimos esquecendo que somos animais”. “Cada vez que vexo unha igrexa, vexo os dezmos que houbo pagar”. “O descubrimento da dereita dos últimos anos é a linguaxe da esquerda”. “A literatura ten a función de recolocar a linguaxe, hoxe perversa”. “A esquerda en Europa deixouse abducir pola mensaxe do capital e séntese culpable de facer políticas de dereitas”. “Se quen ten talento non o usa en favor do colectivo é un cabrón”. “O sistema impide a achega: Galicia é un país de talentos, de talentos non exhibidos”

Dobran as campás sobre a uralita da cidade nova e o ritmo minora nas galerías e nos soportais como un tren que chega ao seu destino. É o comezo dunha derrota anunciada por máis alerta que permaneza o sentinela, coa súa lampadiña posta como un faro microscópico para vixiar polo occidente. Despídense as badaladas de ti, dos camaradas, do teu pobo, que é só meu. Marchas á longa viaxe da noite, que só é suave nos libros. Contra o fondo da paisaxe van nacemento un millón de farolas que non dan vida a ninguén ou que viven en permanente melancolía clientelar: cada unha ten o seu territorio e o resto non é negocio da súa aura.

O primeiro intento de retiro ten lugar case á mesma hora na que todo o mundo se rendeu. As batallas perdidas, a superstición e a orde, que ao cabo son a mesma guerra de bos contra malos. De imposibles contra posibles; do desexo contra a realidade. De pechar os ollos e durmir sen soños que é como vivir sen fantasía. Comezan as voltas concéntricas arredor dos mobles, dos electrodomésticos, da historia vivida, e o medo animal, intuitivo e cer-

Nanai

Camilo Franco

teiro, a que todo o que é amable durante o día sexa hostil ao marchar a luz. A marxe estréitase como nos malos negocios e chega o tempo de preguntar polos dereitos humanos e pola hora sindical do sono. Polo decreto que garanta o momento xusto no que debe presentarse o peso das pálpebras. Afiliárame a ese sindicato ou a calquera outro que rompese a vixilia e a súa correspondente resignación católica. Coas primeiras voltas concéntricas chegan as segundas preguntas: Consiste a democracia cristiá en que cada quen escolle ao deus que lle sae das listas? Pero as preguntas quedan sen resposta ou con resposta dubidosa. Porque non. Porque a democracia cristiá non é iso, senón o forro xenital de certa dereita con remorsos que non se quitan coa proba de algodón do confesionario. As preguntas transfórmanse en anuncios da tele, inevitables e recortadas. Por que o conflito basco é basco se os españois teñen algo que dicir? Chamamos realidade á simplificación xornalística dos sucesos? Debería mercar un lavavaixelas para abrillantar o universo? Por que chamamos azar á sucesión de feitos dos que descoñecemos as causas?

Non é desesperación o que queda cando comprobamos que todo o mundo fuxiu como se alguén tivese tocado retirada na corneta de ordes e non houbera ningún xeneral Custer para resistir. Comprobamos as nubes de po que deixa no teu consciente tanta fuxida. Unha voz di, exculpatoria, é o que procedía actuando con sensatez, pero non te deixamos só a man tonta, é unha consecuencia da desorde de toda retirada. Dicho e non hai pegadas de vergoña toureira na explicación. Retiráronse porque tocaba, porque está escrito nun guión sen autores, porque a globalización manda que ás once na cama e todo o mundo acepta: retirada, retirada, retirada. Dío porque fuxir a tempo é como gañar algo, pero unha retirada a tempo non é máis ca unha derrota anticipada. Triste rendición incondicional. A moitedume marchou en grupos que viran á dereita e se perden no horizonte do capitalismo. Quedo só no campo desbarborado da noite tratando de firmar un armisticio pero non hai interlocutores. Non está nin esa xente que chama polas portas para falar da felicidade e para nos convencer de que existe con todo tipo de argumentos sobre autosuperación e días solleiros. Falan de resignación e batallas gañadas no medio de guerras perdidas ata que un se farta e pide, amablemente, que non lle falen máis da felicidade, que a felicidade do estreñido é cagar.

A tal hora da retirada percibes que unha parte da realidade é como a néboa. Érguese. Desaparece a realidade construída, desaparece todo como un muro de contención levado polo peso da auga. Nada queda de abril a tal hora, ou quedan os relembrs que son como nada enfrontados ás riadas dos tempo. E non é raro o derrube porque as columnas son de cartón pedra e quedan brandas coa humidade. Tanta armazón cultural, tanto tempo

traballando a autoestima, os escudos, a razón, tanto tentar gañar distanza sobre os feitos para que, ao final, acabes derretido cando unha muller, calquera, nin sequera unha que pague a pena, che diga que tes a polla máis saborosa do mundo. Aínda que non sexa certo. Aínda que o saibas.

Despois chegan as respostas. Algunhas traerán os virus da intranquilidade. Que é imposible que un conflito teña só unha parte porque din os casteláns que dous non discuten se un non quere. Logo resulta que a realidade non existe, porque é tan complexa que ninguén quere coñecela enteira. Porque querer coñecela enteira é como sinalar as propias limitacións para entender. Por iso non deberías mercar un lavavaixelas, porque para un que es na casa e comes sempre fóra é un luxo superfluo ter un electrodoméstico así. Mellor sería un televisor de plasma, que polo menos descansan os ollos. O plasma, é ben sabido, depende do azar. Se non che toca a man dereita da sorte non podes mercar un bicho deses que colgan das paredes coa mesma sensación de ingravidez que os collóns dalgúns cabalos escultóricos. Pero o azar non existe. Nihil est sine ratione. O asunto importante é coñecer as causas.

A causa é que es mal soldado e na túa covarde rebeldía xogas partidas mentais contra ti mesmo e perdes porque sempre hai un cabalo para matar unha sota. E mátaa sen baixar da burra, golpeando inmisericorde co basto ata romper a cabeza, o corpo e as extremidades da puta de copas. Ou a lancea coa espada ata facela sangrar polos costados como unha visión sagrada: sangrar un sangue color naípe transparente. Volven as dúbidas e pensas se a baralla será monárquica ou republicana. E será monárquica porque ten reis aínda que non teña raíñas, nin príncipes, nin queridas que nalgún tempo foron actrices ou cupletistas ou saíron nas revistas con pezóns morbosos pero ergueitos. Que só quedan os reis. Pero será republicana porque o as mata ao rei e o as é un símbolo civil, abstracto e non se pode asegurar que democrático porque ninguén sabe de onde ven o seu poder. A túa parte feminina advirte de que tamén é un símbolo fálico, pero non lle fas caso porque, ao cabo, nin sequera chega ao 25% de ti mesmo. A baralla será republicana porque ata o tres mata ao rei e xa non se pode caer máis baixo. Un monarca morto por un triste subalterno, igual que cando queres falar cun conselleiro,

pero só te atende o delegado provincial. É mágoa que o rei non poida vivir, pero quen vive?

Non hai soños e comezas a desfilar cos ollos en alto, marcando o paso sobre as fiestras que, ao lonxe, tiriran azuis na noite. Algunha delas permanece viva, iluminando un espazo de noite que nin a policía nin os satélites conseguen identificar. Mírase unha luz lene na distancia, pero non se aprecia movemento. Terrible que sexa o esquecemento o que provoca a luz prendida das cousas. Terrible porque te apaga a solidariedade de pensar que é outra alma en pena contra a noite sen branco sostén e que, nalgún momento da vida que espera, poderíades montar unha santa compañía civil, describida, como unha equipa de fútbol de pantalóns longos. Ou montar un cinefórum para chegar a saber se Coppola sabía o que facía mentres rodaba *Apocalypse Now*. Pero non hai movemento porque ninguén o demostra andando. Terrible dilapidación: deixar a lámpada acesa. Ou quizais terrible medo á escuridade. Como se a infancia non acabase nunca. E non acaba. A xuventude pasa e, podemos dicir que a infancia permanece. Queda a peor parte. Marchan as ganas de xogar e quedan os medos residentes: mercan un chalé acarado ás cousas que esperabas e acaban por traspasarlle a humidade de goteira mal curada. Eles si que xogan. Fannos sobresaltar á comba e quizais por iso queden as luces prendidas: para non percorrer os tres metros cumpridos que separan o interruptor da porta do cuarto. Aparece a espiral do humano, pero decido ser covarde e non asomarme ao Maelstrom. Que se aventuren eles no descenso mentres tento pór en desorde tanta educación mal curada. Na infancia da educación había lombrigas e agora non se sabe que foi delas. A solitaria morreu de melancolía, tanta escuridade, falta de ollos para a luz de Nápoles.

Fago como case todo o mundo. Cando veñen mal dadas miro cara a outro lado. E non vexo nada, claro. Esa é a cuestión: pór os ollos onde non hai nada que ver. É o bonito das contradicións: que arrousan consigo algúns topos poéticos, aínda que sobre a renuncia dos ollos se cruce a rebeldía dos sons. Algunhas persianas caen co ruído de levantar un muro entre o universal e o íntimo: a intimidade bendiga cada recuncho desta casa. E aínda por veces, porque falla a mecánica dos obxectos, escapan tres marcas de luz da parte alta como se

non fose posible illarse de todo, como se a condición do animal fose inevitablemente gregaria.

A vida é unha tómbola e a ti tocouches farmacia de garda anunciando perritos piloto a todas horas. Con bufanda, con gorro de barón roxo e outro, e outro, e outro perro piloto. A vida é unha tómbola na que tes que asegurar que a gorxa aguante para os berros e os murmurios. É unha tómbola e a xente achégase ao mostrador pensando que lle vai tocar calquera cousa boa: unha casa con piscina, un príncipe encantado, unha pastilla para o priapismo ou unha viaxe arredor do mundo acompañando á momia de Lenin na súa última viaxe apostólica contra os novos tsares. Pero nada diso. Sempre che toca o mesmo, un papel que di que non tivesches sorte desta volta, proba de novo. E probas de novo porque a esperanza é o único que non se perde ou porque fuches educado na cristianísima sentenza de que a esperanza sucede á fe e precede á caridade. E probas de novo. E probas de novo. Anúnciase un repartimento de perros pilotos, pero só chegan papeis que, como os extractos bancarios, constatan que o presente é ruinoso pero o mes que vén melloraremos. Unha voz de película de medo insiste no ouvido: libérate me, libérate me.

Pasa unha moto arrastrando o consolo de pensar que a manexa alguén a quen coñeciches. A quen saudaches nun paso de ceбра nun día sen casco ou con quen te cruzaches baixo as sombras da alameda. Aparecen as imaxes de accidentes que non padeciches. A crónica sensación de perigo e a paradóxica relación entre o tempo e o espazo nos tres segundos anteriores a que a chapa dun automóbil se arrugue contra a chapa doutro automóbil.

Dáslle voltas cada noite e nunca chegas a saber que é máis importante se o tempo ou o espazo. O accidente, en realidade, prodúcese cando hai dous

coches tentando ocupar o mesmo espazo ao mesmo tempo (e na mesma dimensión, engadiría un científico). Cal das dúas variables hai que cambiar para evitalos. As campañas contra os accidentes están destinadas a combater unha consecuencia do cruzamento entre o tempo e o espazo, unha filla híbrida pero sedutora: a velocidade. Máis espazo en menos tempo. Combaten a consecuencia pero nunca buscan a auténtica orixe do problema: o espazo e o tempo. Sobra espazo e falta tempo.

Madrua un autobús alumeando cos faros a distribución dun mundo fabril. A xigantesca organización do caos na que alguén baleira andeis inmensos para colocar pezas nun camiión como din que os machos depositan semente no interior das femias. Logo, o camiión viaxa, quizais de noite, ata meterse na adega dun barco que cruzará o mar coas tormentas e cos petroleiros monocasco que perden chapapote ata tinxir de negro as costas. O día de arribada o barco baleirarase coa mesma ansiedade coa que paren as nais e os camiións volverán facer as súas rutas, quizais de noite, ata chegar á porta do teu posto de traballo. E outra vez encher baldas que logo volverás baleirar para que os obxectos viaxen casa por casa ata quedar definitivamente esquecidos. Parafuso sen fin que cre manter o ritmo no espazo e no tempo. Semella que o movemento se inventou só para evitar o risco de pararnos o porque alguén deixou escrito no costume que os cativos dormen mellor se os arrolan e desde ese momento o feliz é non deterse e así nada se detén, como o mar que recomeza, como as débedas que nunca acaban. Co movemento, anúnciase no fondo do estómago un bocexo e, coa mesma, vai subindo polo corpo unha moi lixeira idea da felicidade, escalando territorio como un ciclista fóra de tempo pero orgulloso, asomando tímida como as debutantes por entre os tentáculos cariñosos desta tortura do insomnio.

